Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU, KULTURU I SPORT

KURIKULUM NASTAVNOG PREDMETA
PEDAGOGIJA

ZA GIMNAZIJE

Zenica, juni 2023.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU, KULTURU I SPORT

KURIKULUM NASTAVNOG PREDMETA

PEDAGOGIJA

ZA GIMNAZIJE

Zenica, juni 2023.

Kurikulum nastavnog predmeta Pedagogija za gimnazije

Izdavač: Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona

Za izdavača: Draženka Subašić, ministrica

Voditeljica Stručnog tima:
Aida Salkić, direktorica Pedagoškog zavoda Zenica

Grupa za izradu predmetnog kurikuluma:
dr. sc. Amer Ćaro, voditelj
dr.sc. Selvedin Delić, koordinator
Samir Aganović, prof., član

Recenzent:
prof. dr. Edina Vejo

Tehnička priprema i uređenje:
Pedagoški zavod Zenica

SADRŽAJ

A/ OPIS PREDMETA

Učenje i podučavanje nastavnoga predmeta Pedagogija potiče i osigurava usvajanje znanja, razvijanje vještina i formiranje stavova i vrijednosti kod učenika[1] potrebnih za razumijevanje čovjeka kao bića koje se odgaja.

S obzirom da je to cjeloživotni proces, prioritetne vrijednosti koje se nastoje razviti podučavajući nastavni predmet Pedagogije su: autonomnost, nezavisnot, svestranost, angažiranost, odgovornost, empatičnost kao i mnoge druge vrijednosti potrebne čovjeku.

Učeniku pedagogija omogućava sagledavanje složenosti odgojno - obrazovnog procesa razumijevanjem, objašnjavanjem i analizom objektivnih i subjektivnih faktora odgojno - obrazovnog procesa, a koji svojim djelovanjem definišu proces oblikovanja čovjeka.

Učenik se usmjerava na analizu savremenih pedagoških pojava i procesa, na kritičko promišljanje pedagoške stvarnosti i predlaganje rješenja s obzirom na potrebu neprestanog propitivanja pedagoške teorije i prakse koji danas dominiraju kod nas i u svijetu. Pedagogija omogućava sagledavanje uticaja društvenog sistema i kulturne razvijenosti društva na učenikovo uvažavanje i prihvaćanje kulturnih različitosti, profesionalnog identiteta, ali i osobina kao što su: odgovornost, solidarnost, emocionalna stabilnost, entuzijazam, iskrenost, savjesnost, odvažnost, a posebno otvorenosti za promjene.

Znanja, sposobnosti, stavovi i vrijednosti stečeni putem nastavnog predmeta Pedagogija obezbjeđuju učenicima primjenu spoznaja iz pedagogije u svakodnevnom životu, te generalno utječu na poboljšanje funkcionisanja učenika/pojedinca i njegovog odnosa s drugim ljudima. Rezultat uspješnog odgojno - obrazovnog procesa je i pripremljenost za studij na svim fakultetima, posebno pedagoškim i onima iz društvenih i humanističkih nauka.

Učenje i podučavanje nastavnog predmeta Pedagogija ogleda se u primjeni funkcionalnih (tradicionalnih i savremenih) nastavnih oblika rada, metoda rada, nastavnih sredstava kao i različtih strategija učenja i podučavanja. U okviru realizacije nastave mogu se organizirati i posjete različitim ustanovama (predškolske ustanove, škole za djecu s posebnim obrazovnim potrebama, andragoški centri itd.).

Pedagogija pripada društveno - humanističkom području, uči se i podučava u gimnazijama u pedagoškom izbornom području u trećem razredu 2 nastavna sata sedmično (70 nastavnih sati godišnje) i četvrtom razredu 2 nastavna sata sedmično (60 nastavnih sati godišnje).

[1] U ovom predmetnom kurikulumu pojam učenik i nastavnik odnosi se dosljedno na muški i ženski rod.

B/ CILJEVI UČENJA I PODUČAVANJA PREDMETA

1. Razvijati osjetljivost za pedagoška pitanja i probleme, kao i interes za pedagoškim spoznajama i istraživanjima odgojno - obrazovnih procesa, te poticati tolerantnost prema razmišljanjima koja su produkt društvenih i kulturnih različitosti.
2. Usvojiti temeljna pedagoška znanja koja obezbjeđuju učenicima primjenu pedagoških spoznaja u svakodnevnom životu kako bi poboljšali svoje funkcionisanje i odnose s drugim ljudima, kao i pripremljenost za studij na fakultetima, posebno pedagoškim i onim iz društvenih i humanističkih nauka.
3. Razumjeti različite pedagoške pojave i procese koji determinišu oblikovanje osobe i razvijati kritički odnos prema spoznajama o pedagoškim odnosima, pojavama, procesima i njihovim interpretacijama
4. Uočavati uticaj objektivnih i subjektivnih faktora odgojno-obrazovnog procesa na oblikovanje stavova, vrijednosti i identiteta kao osnove samoaktualizacije.

C/ OBLASNA STRUKTURA PREDMETNOG KURIKULUMA

A/ Naučno-istraživački pristup

Usvajanjem sadržaja ove oblasti učenik ovladava pedagoškom abecedom i osposobljen je ući u rad za razumijevanju pedagoške nauke. Učenika se uči sljedećim elementima pedagogije: predmetu i cilju pedagogije, njenom nastanku, osnovi veze s drugim naukama, definicijama ključnih pojmova i istraživačkom procesu. Ovim se učenik osposobljava da može definirati, interpretirati i aktivno koristiti temeljne pedagoške pojmove, a čime mu se omogućava i ulazak u sferu razmišljanja o odgojnim problemima. Učenik shvata da bez razumijevanja odnosa pedagogije s drugim disciplinama, bez međudisciplinarnog pristupa, nema adekvatnih rješenja u pedagogijskoj teoriji i praksi. Spoznajom o genetskom naslijeđu, okolini i vlastitim aktivnostima kao determinantama razvoja osobe, učenik osvješćjuje svoju ulogu u vlastitom razvoju. Sastavni dio njegovih stavova i vrijednosnog sistema postaju ideje da se samo učenjem čovjek izgrađuje u ljudsko biće i da samo planski organiziran odgojno- obrazovni proces omogućava znanje, vještine, kompetencije kojima se kvalitetno rješavaju svakodnevni problemi i život čini smislenim i vrijednim življenja. Do objašnjenja pedagoških pojava i procesa može se doći samo istinitim opisom objektivne stvarnosti. Stoga je shvatanje da je naučni pristup, odnosno primjena naučnih metoda istraživanja, jedini put kojim je moguće odvojiti istinu od pristrasnosti i zabluda. Učenik se bavi problematikom metodologije naučno-istraživačkog rada razmatrajući pojmovno određenje i logičku osnovu metodologije, tok naučno-istraživačkog procesa, uz razmatranje njegovih pojedinih faza od odabira područja i definiranja problema istraživanja do postavljanja teorijskog i metodologijskog okvira istraživanja. Učenik stiče i osnovna znanja o tehnikama prikupljanja podataka, obrade, interpretacije i rasprave dobivenih rezultata i na njima temeljenih zaključaka, te pisanja izvještaja o obavljenom istraživanju. Učenje se zasniva na razmišljanju, a učenici se potiču na kritički odnos prema znanju koje im se prezentuje. Svakodnevna iskustva dokazuju da naučni pristup, dokazana veza između uzroka i posljedica, obezbjeđuju sigurna i provjerena znanja, a to za posljedicu ima da učenik logiku naučnog pristupa i naučne metode koristi na različitim područjima ljudske djelatnosti.

B/ Dimenzije odgoja

Uočavajući i objašnjavajući socijalnu sredinu i kvalitetu odgoja kao odlučujuće faktore dječijeg razvoja učenik razumije značaj i odgovornost porodice i predškolskih ustanova kada je u pitanju poticanje cjelovitog i zdravog rasta i razvoja djeteta, odnosno, razvoja svih područja djetetove sfere razvoja: tjelesnog, emocionalnog, intelektualnog, socijalnog, moralnog, duhovnog, estetskog i radnog. Proučavajući školski odgojno-obrazovni rad učenici prihvataju da je zbog svog organiziranog, planskog i metodičnog rada odgoj i obrazovanje u osnovnim, srednjim i visokoškolskim institucijama najefikasniji način razvijanja kompetencija koje su potrebne za obnašanje različitih uloga u odrasloj dobi.

Ishodi učenja i podučavanja kojima se teži tokom školskog odgoja i obrazovanja (samostalnost, inicijativnost, istraživački duh, stvaralački interes, poštenje, pravednost, poštivanje drugoga, tolerancija i razumijevanje, samostalno i kritičko mišljenje...), kod učenika stvaraju percepciju o nužnosti posjedovanja navedenih osobina. Poznavanjem adultne pedagogije učenici imaju pravu sliku vrijednosti doživotnog odgoja, prihvataju njegovu neminovnost i razvijaju interes za što podrobnijim informisanjem o sadržajima i oblicima ovog odgojno obrazovnog djelovanja. Naučnim pristupom u bavljenju slobodnim vremenom se osvješćuje važnost osmišljavanja slobodnog vremena kao i efekti ostvarenog provođenjem odgoja i obrazovanja u slobodnom vremenu. Učenicima se preporučuje aktivno ili rekreacijsko bavljenje sportom i korisnim i zanimljivim aktivnostima iz područja muzičkih, scenskih, likovnih i drugih aktivnosti i hobijima. Ulaskom u problematiku koja se bavi radom sa djecom s posebnim obrazovnim potrebama učenik definiše kriterije po kojima se vrši klasifikacija djece s posebnim obrazovnim potrebama. Učenici shvataju potrebu inkluzije djece s poteškoćama u razvoju i upoznaju faktore u razvoju darovitosti.

C/ Pedagoški odnosi

Proučavanjem međuljudskog odnosa kao temelja odgojnog procesa učenik dolazi do istine da su odgojni poticaji koji izazovu i potaknu ličnost na vlastitu aktivnost, najefikasniji, odnosno najuspješniji faktori razvoja. Učenika se uči da su i odgajatelj i učenik subjekti odgojnog procesa, da se odgojni proces odvija u naizmjeničnosti zauzimanja pozicija subjekta i objekta i da rezultati tog procesa ovise o mogućnostima odnosno o osposobljenosti svakog sudionika. U tom kontekstu učenik preuzima obavezu da bez sustezanja iznosi svoje ideje, da konfrontira mišljenju odgajatelja i ulazi u dijalog baziran na iskustvenim ili naučnim argumentima. Savjetodavni rad vodi osobu ka razumijavanju sebe, sagledavanju svojih mogućnosti, adekvatnom prilagođavanju, donošenju prihvatljivih odluka, prihvatanju odgovornosti za vlastiti izbor i ponašanju u skladu sa učinjenim izborom. U slučaju da osoba osjeća da ne ostvaruje svoje potencijale, da nema osjećaj vlastite vrijednosti i postignuća, da nema efikasne odnose s drugima, radeći na sadržajima savjetodavnog rada učenik dolazi do spoznaje da su analiza problema, davanje pedagoške dijagnoze i poduzimanja mjera pedagoške terapije koraci kroz koje se prolazi u dolasku do rješenja. Da bi učenici znali koja se sve dobrobit ostvaruje saradnjom sa školskom pedagoško-psihološkom službom daju im se informacije da su obaveze te službe unapređivanje odgojnog rada, stvaranje povoljnih uslova za razvoj ličnosti učenika, školska i profesionalna orijentacija učenika i širenje pedagoških i psiholoških znanja među nastavnicima, roditeljima i učenicima. Uspješnim ovladavanjem i razumijevanjem sadržaja koji se bave savjetodavnim radom se posebno razvijaju empatičnost, emocionalna toplina, iskrenost, pravednost, tolerancija i pokazivanje zainteresiranosti za rješavanje problema koji omogućavaju uspješno vođenje razgovora savjetovanja, ali i otklanjanja straha i nelagode kod učenika.

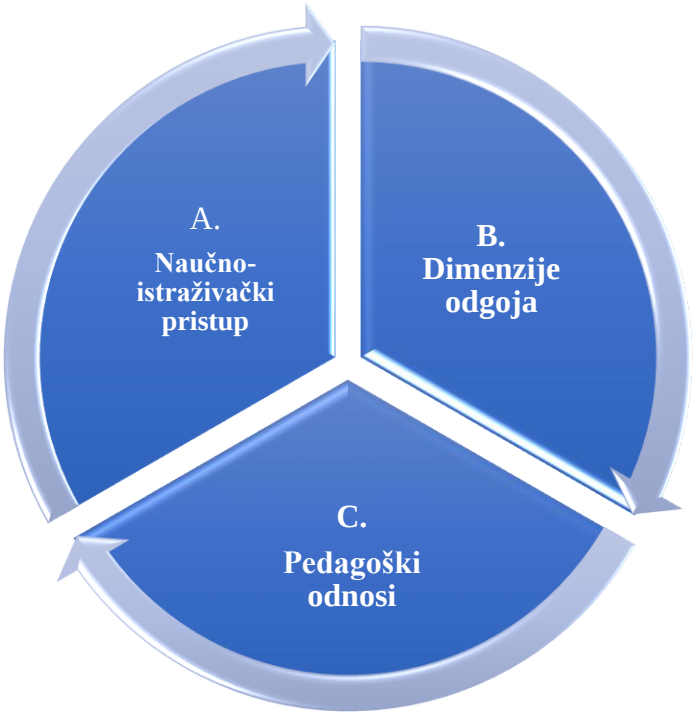

Shema 1: **Oblasna struktura predmetnog kurikuluma Pedagogija**

D/ ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI

GIMNAZIJA

3. razred gimnazije /70 nastavnih sati godišnje/

Oblast: A/ Naučno - istraživački pristup	
Ishod učenja	**Razrada ishoda**
A.III.1. Učenik definira predmet, cilj i zadatke pedagogije, interpretira njen historijski razvoj i koristi pojmove relevantne u raspravi o odgoju i obrazovanju.	• Definira i objašnjava predmet, cilj i zadatke pedagogije. • Izdvaja historijske periode i ličnosti važne za razvoj pedagogije, obrazlaže i kritikuje ključne ideje iz tih perioda. • U raspravi o problematici odgoja i obrazovanja na direktan način koristi pojmove: pedagogija, pedagogijske discipline, intencionalni odgoj, funkcionalni odgoj, odgoj u užem i širem značenju te riječi, obrazovanje, nastava, njega, zaštita, zbrinjavanje, inkulturacija, personalizacija, pedagoški pesimizam, pedagoški optimizam itd.
Poveznice sa ZJNPP	**JZK-1.3.3 DHP-2.2.2**
Ključni sadržaji	
Predmet, cilj i zadaci pedagogije. Historija pedagogije - antička filozofija, pedagozi humanisti, pedagozi klasici. Pedagoške discipline - porodična pedagogija, predškolska pedagogija, školska pedagogija, didaktika, metodika, teorija odgoja, visokoškolska pedagogija, adultna pedagogija, industrijska pedagogija, domska pedagogija, specijalna pedagogija, pedagogija slobodnog vremena, religijska pedagogija, vojna pedagogija, futurologijska pedagogija, pedagogijska metodologija itd. Pojmovna određenja. Odgoj u užem i širem značenju.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Da bi se ostvario definirani ishod potrebno je koristiti funkcionalne nastavne oblike, metode i sredstva u skladu s uzrasnim karakteristikama učenika i karakteristikama sadržaja, na primjer: frontalnim oblikom rada, uz korištenje savremenih didaktičkih materijala po izboru nastavnika, usmenim izlaganjem, predavanjem prožetim razgovorom definišu se predmet, cilj i zadaci pedagogije i pedagoških disciplina, objašnjavaju izabrani pojmovi, prezentuju ključni historijski periodi, ličnosti i njihove ideje. Razgovorom i raspravama u grupama otklanjaju se nejasnoće i dileme.	
A.III.2. Učenik prepoznaje i ukazuje na vezu pedagogije sa drugim disciplinama	• Uočava i objašnjava osnovu veze pedagogije sa filozofijom, psihologijom, sociologijom, historijom, futurologijom, biologijom, medicinom, pravom, ekonomijom, terijom umjetnosti, tehničkim naukama i kibernetikom. • Procjenjuje i objašnjava ulogu naslijeđa, društvene okoline i vlastite aktivnosti pojedinca kao faktora koji određuju moć i granice odgoja.
Poveznice sa ZJNPP	**POO-4.2.2 DHP-5.1.3**
Ključni sadržaji	
Pedagogija i druge nauke. Pedagogija i filozofija. Pedagogija i psihologija. Pedagogija i sociologija. Pedagogija i historija. Pedagogija i futurologija. Pedagogija i biologija. Pedagogija i medicina. Pedagogija i pravo. Pedagogija i ekonomija. Pedagogija i teorija umjetnosti. Pedagogija i tehničke nauke. Pedagogija i kibernetika. Moć i granice odgoja.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Da bi se ostvario definirani ishod potrebno je koristiti funkcionalne nastavne oblike, metode i sredstva u skladu s uzrasnim karakteristikama učenika i karakteristikama sadržaja. Razgovor, rasprava i saradničko učenje mogu se koristiti za razumijavanje osnova koje povezuju pedagogiju sa svakom od navedenih nauka. Proučavanjem naučnih članaka o vezi pedagogije s drugim disciplinama učenici utvrđuju znanja, diskuskutuju na temu naslijeđa nasuprot okolini, te navode primjere gdje je pretpostaviti dominaciju genetike ili okoline ili vlastitih aktivnosti u definisanju sposobnosti osobe.	

Oblast: B/ Dimenzije odgoja	
Ishod učenja	**Razrada ishoda**
B.III.1. Učenik interpretira zadatke odgoja i obrazovanja za svako odgojno područje.	• Navodi i interpretira zadatke tjelesnog, intelektualnog, moralnog, estetskog i radnog odgojnog područja. • Vrednuje faktore i načine ostvarivanja zadataka odgojnih područja. • Uočava da su samostalnost, inicijativnost, istraživački duh, stvaralački interes, poštenje, pravednost, poštivanje drugog, tolerancija, razumijevanje, samostalno i kritičko mišljenje osobine koje se mogu razvijati odgojnim djelovanjem.
Poveznice sa ZJNPP	**POO-4.1.3 DHP-5.1.3 TIT-2.2.3**
Ključni sadržaji	
Podjela odgoja. Tjelesni odgoj - zdravstveni, obrazovni, odgojni i rekreativni zadatak. Intelektualni odgoj - komponente intelektualnog odgoja. Moralni odgoj - moralno shvatanje, uvjerenje i navike. Estetski odgoj - uočavanje lijepog, estetski doživljaj, estetske sposobnosti, estetsko vrednovanje. Radni odgoj - odgojni, obrazovni, rekreativni i radno profesionalni zadatak.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Da bi se ostvario definirani ishod, radom u malim grupama, osmišljava se prezentacija zadataka za svako odgojno područje. Po obavljenoj prezentaciji diskutuje se o prezentacijama. Potrebno je argumentirati značaj uloge svakog faktora posebno u ostvarenju zadataka odgojih područja: porodice, odgojnih institucija, medija, kulturnih i društvenih organizacija, uticaj slobodnog vremena i vlastitog angažmana. Tražiti od učenika da osmišljavaju različite načine kojima se može utjecati na razvoj u okviru odgojnih područja.	
B.III.2. Učenik kritički preispituje ulogu porodice u odgoju.	• Navodi i obrazlaže karakteristike procesa ljudskog razvoja u porodici. • Argumentira snažnu moć porodičnog odgojnog djelovanja. • Definira uzroke odrastanja u neadekvatnim okolnostima. • Navodi primjere neprihvatljivih i odgovarajućih pedagoških intervencija od strane roditelja/staratelja.
Poveznice sa ZJNPP	**POO-4.2.2 DHP-5.1.3**
Ključni sadržaji	
Odgojna funkcija porodice - karakteristike procesa ljudskog razvoja u porodici. Tipologija porodice. Subjekti porodičnog odgoja - pedagoška funkcija roditelja/staratelja, uloga djeteta kao subjekta odgojnog procesa. Porodična atmosfera - pedagoški autoritet odgajatelja. Pedagoška kultura roditelja - obaveze porodice u održavanju zdrave porodične klime. Funkcionalnost i disfunkcionalnost porodice. Sociopatologija i psihopatologija - poremećaji ličnosti, afektivni poremećaji, mentalne teškoće, duševni poremećaji i poremećaji ponašanja uzrokovani upotrebom psihoaktivnih supstanci, kombinirane teškoće itd.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Koristiti funkcionalne nastavne oblike, metode i sredstva u skladu sa uzrasnim karakteristikama učenika i karakteristikama sadržaja, na primjer: frontalnim oblikom rada, uz primjenu savremenih didaktičkih materijala, usmenim izlaganjem, predavanjem prožetim razgovorom se prenose osnovna znanja o karakteristikama procesa ljudskog razvitka u porodici, snažnoj moći prodičnog odgojnog djelovanja i uzrocima odrastanja u neadekvatnim prilikama. Potom se potiče rasprava i na temelju iskustva i naučnih činjenica se zaključuje o povezanosti odgoja u porodici i djetetovog doživljaja svijeta, zadovoljstva ili nezadovoljstva životom. Od učenika se traži da navode primjere iz kojih se može vidjeti da roditelji ostvaruju svoju funkciju koja se ogleda u uživljavanju u djetetovu psihu, procjeni mogućnosti njegovog razvoja, da ga vidi onakvim kakav treba da postane i da ga usmjerava u tom pravcu. Primjerima iz neposrednog, šireg ili globalnog okruženja trebaju se jasno demonstrirati neprihvatljive i odgovarajuće pedagoške intervencija od strane roditelja. U književnim djelima ili filmu pronalaziti primjere različitih funkcionalnih/disfunkcionalnih odgojnih postupaka roditelja.	

B.III.3. Učenik objašnjava ulogu i značaj predškolskih institucija u odgoju djece.	• Navodi i obrazlaže najvažnije zadatke predškolskog odgoja. • Objašnjava ulogu odgojno - obrazovnih ustanova u ostvarenju zadataka predškolskog odgoja. • Definiše igru, opisuje i objašnjava njenu ulogu osnovne aktivnosti i načina afirmacije ličnosti djeteta predškolske dobi.
Poveznice sa ZJNPP	**SJZ-1.1.1 DHP-5.1.3**
Ključni sadržaji	
Odgoj u ranom djetinjstvu - razvoj djetetovog organizma i jačanje zdravlja. Odgoj u predškolskom dobu - porodica, dječije jaslice i dječiji domovi. Sadržaj i organizacija rada u dječijem vrtiću - osnovne funkcije komunikacije kod djece predskolske dobi. Dječije igre i igračke - osjetilne, funkcionalne, konstrukcijske, zajedničke igre, igre s pravilima, igre u kojima djeca imaju različite uloge i igre korištenjem simbola.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Definirani ishod može se ostvariti korištenjem funkcionalnih nastavnih oblika, metoda i sredstava u skladu sa uzrasnim karakteristikama učenika i karakteristikama sadržaja. Na primjer: frontalnim oblikom rada, uz primjenu savremenih didaktičkih materijala, usmenim izlaganjem, predavanjem prožetim razgovorom pokazati i osvijestiti osnovna znanja o ulozi odgojno - obrazovnih ustanova u ostvarenju zadataka predškolskog odgoja i igri kao osnovnoj aktivnosti i načinu afirmacije ličnosti djeteta predškolske dobi. Gosti predavači mogu se uključiti i prikazati svoj rad u području predškolskog odgoja. Mogu se organizovati posjete predškolskim ustanovama, a u saradnji sa predškolskim ustanovama zadaju se individualni i grupni projektni zadaci koji imaju za cilj praćenje pedagoških pojava u predškolskoj dobi.	
B.III.4. Učenik opisuje i objašnjava karakteristike rada u školskim institucijama.	• Navodi nivoe školskog sistema. • Opisuje i objašnjava karakteristike osnovne škole kao i različitih nastavnih sistema. • Opisuje i objašnjava karakteristike srednjoškolskog obrazovanja. • Opisuje i objašnjava karakteristike visokog obrazovanja.
Poveznice sa ZJNPP	**JZK-5.2.1 JZK-5.2.2 DHP-5.1.3**
Ključni sadržaji	
Oblici odgojnog djelovanja - porodični odgoj, predškolski odgoj, školski i visokoškolski odgoj. Školski i visokoškolski odgoj - karakteristike osnovne i srednje škole i visokog obrazovanja. Organizacija života i rada u školi - odgojno - obrazovna struktura škole. Alternativni školski sistemi - Dalton plan, Winnetka plan, Jena plan, Škola bez razreda, Bell - Lancaster sistem, Waldorfski sistem, Montessori školski sistem. Škola kod nas i u svijetu.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Da bi se ostvario definirani ishod koristiti funkcionalne nastavne oblike, metode i sredstva u skladu s uzrasnim karakteristikama učenika i karakteristikama sadržaja. Na primjer: u malim grupama osmišljavaju se prezentacije karakteristika osnovnog, srednjoškolskog i visokog obrazovanja. Po obavljenim prezentacijama razvija se diskusija. Pozivaju se gosti predavači koji prikazuju svoj rad u području školskog odgoja, organizuju se posjete školskim ustanovama, a u saradnji sa školskim ustanovama zadaju se individualni i grupni projektni zadaci koji imaju za cilj praćenje pedagoških pojava u školskoj dobi.	
B.III.5. Učenik analizira ulogu učenika, nastavnika i porodice u odgojno - obrazovnom procesu.	• Opisuje, objašnjava i ukazuje na osobine koje moraju posjedovati učenik, nastavnik/učitelj i roditelji/staratelji. • Povezuje dominantno i integrativno ponašanje nastavnika sa stvaranjem emocionalne klime u razredu, objašnjava efekat te emocionalne klime na uspjeh grupe pri čemu razvija kritičko mišljenje i formira vlastite stavove vezano za demokratski stil rukovođenja.
Poveznice sa ZJNPP	**POO-4.2.2 DHP-5.1.3 TIT-2.2.3**

Ključni sadržaji	
Nastavnik - svijest nastavnika o značaju njegove uloge, pedagoška osposobljenost nastavnika, entuzijazam, empatičnost nastavnika. Učenik - na osnovu čega stvarati sliku o učeniku, razlozi nerazumijevanja između učenika i nastavnika. Razred - emocionalna klima u razredu, dominantni i integrativni nastavnik, stilovi rukovođenja. Jedinstvo odgoja porodice i škole - oblici saradnje/partnerstva porodice i škole.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Razgovorima i raspravama te individualnim i grupnim radovima se dolazi do informacija o osobinama koje moraju posjedovati učenik, nastavnik i roditelji, odnosno staratelji, kao subjekti odgojno -obrazovnog procesa. Učenici samostalno ili u saradnji sa nastavnikom mogu odabrati igrani film koji govori o osobinama koje moraju/ne smiju posjedovati učenik, nastavnik i roditelji/staratelji i kritički se osvrću na film. Učenici u grupama osmišljavaju i izrađuju plakate, letke, info-grafike ili aktivnosti kojima informiraju kolege u školi ili širu javnost o obavezama i pravima učenika, nastavnika i roditelja/staratelja kao subjekata školskog odgojno -obrazovnog procesa. Navode se primjeri dominantnog i integrativnog ponašanja nastavnika i diskutuje se o efektima tog ponašanja na emocionalnu klimu u razredu. Na temelju naučnih činjenica potiče se rasprava o uticaju učenika, nastavnika i roditelja, odnosno staratelja na školski odgojno -obrazovni proces i potkrepljuje se kritičko mišljenje i formiranje vlastitih stavova.	
B.III.6. Učenik raspravlja i izvodi zaključke o organizaciji, oblicima i aktuelnim sadržajima rada u odgoju i obrazovanju odraslih.	• Objašnjava zadatke odgojnog i obrazovnog rada s odraslim osobama. • Navodi i obrazlaže organizaciju i oblike rada sa odraslim osobama. • Navodi i obrazlaže podjelu oblasti i sadržaja rada u odgojnom i obrazovnom radu s odraslim osobama. • Argumentira neminovnosti doživotnog obrazovanja.
Poveznice sa ZJNPP	**POO-4.1.3 POO-4.2.2 DHP-5.1.3**
Ključni sadržaji	
Pojam i razvoj odgoja i obrazovanja odraslih osoba - oblasti rada sa odraslim osobama, institucije/centri za obrazovanje odraslih osoba. Sadržaj odgoja i obrazovanja odraslih osoba - personalni, ekonomski, profesionalni i socijalni sadržaji. Organizacija i oblici odgojno - obrazovnog rada sa odraslim osobama - neposredna i posredna nastava, studijska putovanja i ekskurzije, kolektivni, grupni, individualni i individualizirani rad.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Da bi se ostvario definirani ishod koristiti funkcionalne nastavne oblike, metode i sredstva u skladu s uzrasnim karakteristikama učenika i karakteristikama sadržaja. Da bi učenici razumjeli ovu oblast metodom usmjerenog razgovora navode se na prepoznavanje oblika i sadržaja odgoja odraslih. U grupama, uz primjenu savremenih didaktičkih materijala, osmišljavaju se i izrađuju plakati o načinima i sadržajima ostvarivanja obrazovanja odraslih. Organizuje se rasprava o razlozima neminovnosti doživotnog obrazovanja i diskutuje o mogućnostima i ograničenjima obrazovanja odraslih. Korištenjem različitih video isječaka (iz dokumentarnih i igranih filmova) ukazuje se na efekte prihvatanja ili neprihvatanja prakse doživotnog odgoja.	
B.III.7. Učenik raspravlja i izvodi zaključke o funkciji slobodnog vremena i sadržajima odgoja u slobodno vrijeme.	• Ukazuje na razloge za organizovano provođenje slobodnog vremena. • Izlaže informacije o mogućim sadržajima odgojnog djelovanja u slobodnom vremenu. • Obrazlaže animaciju kao temeljni oblik odgojnog djelovanja u slobodnom vremenu. • Raspravlja i izvodi zaključke o efektima organiziranog i neorganiziranog provođenja slobodnog vremena i shodno tome, formira vlasiti stav o neophodnosti naučnog pristupa ovoj temi i ponašanju u skladu s tim.
Poveznice sa ZJNPP	**POO-4.2.2 TIT-2.2.3**

Ključni sadržaji	
Slobodno vrijeme i odgoj - osnovne funkcije slobodnog vremena, efekti pedagogije slobodnog vremena. Sadržaj slobodnog vremena i mogućnosti pedagoškog djelovanja - sadržaji vezani za tjelesni, intelektualni, moralni, estetski i radni odgoj. Postojanje mogućnosti i osposobljenost građana za intencionalno odgojno djelovanje u slobodno vrijeme.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Da bi se ostvario definirani ishod koristiti funkcionalne nastavne oblike, metode i sredstva u skladu s uzrasnim karakteristikama učenika i karakteristikama sadržaja. Metodom usmjerenog razgovora učenici se navode na prepoznavanje funkcija slobodnog vremena i sadržaja odgoja u slobodno vrijeme. U grupi, uz primjenu savremenih didaktičkih materijala, osmišljavaju se i izrađuju plakati, leci ili aktivnosti kojima informiraju kolege u školi ili širu javnost o načinima ostvarivanja odmora, razonode i razvoja ličnosti u slobodno vrijeme. Raspravama i radionicama se potiče razvoj kritičkog mišljenja koji osnažuje zaključke o efektima organiziranog i neorganiziranog provođenja slobodnog vremena.	
B.III.8. Učenik analizira i objašnjava složenost rada sa djecom sa posebnim obrazovnim potrebama i preuzima odgovornost za sticanje znanja, vještina i stavova koji dovode do prihvatanja različitosti i poštovanja dostojanstva svake osobe kao osnove u potrazi za harmoničnim životom u zajednici.	• Objašnjava zadatke istraživanja u odgoju djece sa teškoćama u razvoju. • Analizira kriterije po kojima se vrši podjela teškoća u razvoju. • Vrši prikaz poteškoća u razvoju mladih. • Definiše i objašnjava cilj odgojne pomoći u radu sa djecom sa posebnim obrazovnim potrebama. • Izlaže specifičnosti rada sa djecom sa posebnim obrazovnim potrebama.
Poveznice sa ZJNPP	**POO-2.2.2 POO-4.1.3 POO-4.2.2**
Ključni sadržaji	
Osnove odgoja, kao posebnog odgojnog područje koje obuhvata rad s djecom sa posebnim obrazovnim potrebama, kao i ciljevi i zadaci istraživačkog rada u tom odgojnom području. Podjela teškoća u razvoju u okviru tiflopedagogije, surdopedagogije, logopedagogije, oligofrenopedagogije, forenzička pedagogije itd. Djeca s tjelesnim teškoćama, djeca iz autističnog spektra, djeca s kombiniranim teškoćama itd. Specifične teškoće: diskalkulija, disleksija, disgrafija, dispraksija. Nadarena i talentirana djeca - rana stimulacija, razvijanje kreativnosti posebnim programima, nastavna klima za razvoj kreativnosti, arhitektura razreda. Specifičnosti u radu sa djecom sa posebnim obrazovnim potrebama - planiranje, programiranje i provedba odgojnog rada sa djecom sa posebnim potrebama. Inkluzija djece sa posebnim obrazovnim potrebama - individualizacija rada, dopunska nastava, grupe učenika sa specifičnim programima, cjelokupan ili produžen boravak s diferencijacijom učenika pri samostalnom radu, slobodne aktivnosti sa bavljenjem područjima za koje se ima najviše sposobnosti.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Koristiti funkcionalne nastavne oblike, metode i sredstva u skladu sa uzrasnim karakteristikama učenika i karakteristikama sadržaja. Na primjer: frontalnim oblikom rada, uz primjenu savremenih didaktičkih materijala, usmenim izlaganjem, predavanjem prožetim razgovorom prenose se osnovna znanja o radu sa djecom sa posebnim obrazovnim potrebama. Razgovorom, raspravama i saradničkim učenjem potiče se zaključivanje kako znanje i primjena naučnog pristupa omogućuju objektivnije sagledavanje teškoća i vrednovanje efekata poduzetih aktivnosti na rješavanju tih teškoća. Proučavanjem naučnih članka o radu sa djecom sa posebnim obrazovnim potrebama i raspravama u malim grupama osmišljavaju se različiti načini kojima se može uticati na uspješan rad sa ovom populacijom. Poželjno je organizovati raspravu o mogućnostima zapošljavanja i integraciji osoba s intelektualnim teškoćama te načinima suzbijanja diskriminacije. Prikazom određenih dijelova iz književnih djela i isječaka iz filmova učenici se potiču na diskusiju o integraciji djece s poteškoćama u razvoju u društvo vršnjaka koji nemaju teškoće razvoju, kao i na diskusiju o načinima rada sa darovitom djecom.	

4. razred gimnazije /60 nastavnih sati godišnje/

Oblast: A/ Naučno - istraživački pristup	
Ishod učenja	**Razrada ishoda**
A.IV.1. Učenik objašnjava naučni pristup i tok istraživačkog procesa.	• Razlikuje naučno i nenaučno objašnjenje pedagoških pojava i procesa. • Uviđa potrebu sinteze kvalitativnog i kvantitavnog izraza pri proučavanju pedagoških pojava. • Navodi i objašnjava etape istraživačkog procesa. • Uviđa razlike između različitih vrsta istraživanja.
Poveznice sa ZJNPP	**POO-4.2.2**
Ključni sadržaji	
Istraživanja u odgoju i obrazovanju - metodologija pedagoškog istraživanja. Sinteza kvalitativnog i kvantitavnog izraza pri proučavanju pedagoških pojava. Etape istraživanja - izbor problema, izrada projekta, prikupljanje i obrada podataka, interpretacija podataka. Vrste pedagoških istraživanja - fundamentalno istraživanje, operativno istraživanje, transferzalni pristup, longitudinalni pristup, istraživanje prema vremenskoj usmjerenosti.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Da bi se ostvario definirani ishod koristiti funkcionalne nastavne oblike, metode i sredstva u skladu s uzrasnim karakteristikama učenika i karakteristikama sadržaja. Da bi se razumjela ova oblast potrebno je osmisliti aktivnosti kroz koje će učenici prepoznati naučno i nenaučno objašnjenje pedagoških pojava i procesa. Raspravama i radionicama se potiče razvoj kritičkog mišljenja koje osnažuje zaključivanje o uzrocima i posljedicama kao suštini naučnog objašnjenja pedagoških pojava i procesa. Neophodno je koristiti savremene, aktualne i relevantne primjere sadržaja vezanih za etape istraživačkog procesa i vrste pedagoških istraživanja.	
A.IV.2. Učenik može osmisliti jednostavan koncept istraživanja.	• Upoređuje osnovna obilježja metoda koje se koriste u istraživanju u pedagogiji. • Upoređuje osnovna obilježja instrumenata koja se koriste u istraživanju u pedagogiji. • Objašnjava korištenje metoda i instrumenata u istraživanju. • Obrazlaže sadržaj izvještaja istraživačkog rada. • Uviđa da naučni pristup obezbjeđuje sigurna i provjerena znanja što ima za posljedicu da logika naučnog pristupa postaje sastavni dio vrijednosnog sistema učenika.
Poveznice sa ZJNPP	**POO-4.2.2 POO-4.4.3 DHP-5.1.3**
Ključni sadržaji	
Historijska metoda u pedagoškom istraživanju. Deskriptivna metoda u pedagoškom istraživanju. Kauzalna metoda: neeksperimerntalna primjena kauzalne metode i eksperimentalna metoda u pedagoškom istraživanju - eksperiment s jednom grupom, eksperiment s paralelnim grupama, eksperiment s rotacijom faktora. Metode prikupljanja podataka. Rad na dokumentaciji. Registrovanje putem pismenog protokola. Anketa. Upitnik. Intervju. Test. Skale procjena. Sociometrijski postupak. Metode analiza podataka - elementarne informacije o značajnosti razlika između artimetičkih sredina i korelaciji. Pedagoška statistika - elementarne informacije o normalnoj raspodjeli, standardnoj devijaciji, procentima. Pisanje stručnog i naučnog rada.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Da bi se ostvario definirani ishod koristiti funkcionalne nastavne oblike, metode i sredstva u skladu s uzrasnim karakteristikama učenika i karakteristikama sadržaja. Za ostvarenje ovog ishoda potrebno je da učenici u malim grupama analiziraju jednostavne primjere istraživanja i da ih se usmjerava na uočavanje i razmatranje razlika između korištenih metoda i instrumenata u istraživanju radi uočavanja njihovih osnovnih obilježja. Kroz individualne i grupne projektne zadatke učenici uče kreiranje plana, provedbu i izlaganje jednostavnog pedagoškog istraživanja. Poželjno je da tehniku intervjuisanja ili anketiranja primjene sa osobama iz svoje okoline na ideju po vlastitom izboru. Saradničkim učenjem razvijaju vještine rada u timu i uvažavanje različitosti kolega.	

Oblast: C/ Pedagoški odnosi	
Ishod učenja	**Razrada ishoda**
C.IV.1. Učenik razumije i interpretira ulogu interakcije i komunikacije u odgoju.	• Objašnjava uslove nastanka empatije i pokazuje empatičnost. • Razumije aksiome komunikacije i navodi primjere za svaki posebno. • Objašnjava efekte negativnih emocionalnih stavova i primjenjuje stečena znanja u svakodnevnom životu. • Objašnjava uzroke ponašanja u okviru interakcije i komunikacije u odgoju i primjenjuje stečena znanja u svakodnevnom životu. • Objašnjava uslov za efikasnu intervenciju u okviru interakcije i komunikacije u odgoju i primjenjuje stečeno znanje u svakodnevnom životu. • Razumije funkcije verbalne i neverbalne komunikacije i navodi primjere.
Poveznice sa ZJNPP	**POO-2.1.4 POO-2.2.1 POO-4.2.2**
Ključni sadržaji	
Interakcijsko-komunikacijski aspekt odgojnog rada - aksiomi komunikacije. Međuljudski odnosi kao temelj odgojnog pocesa - specifičnost odnosa odgajanik – odgajatelj. Faktori međuljudskih odnosa - socijalna percepcija, emocionalni stav, empatija. Interakcija i komunikacija u odgoju - uzroci ponašanja, efikasna intervencija. Verbalna i neverbalna komunikacija - funkcije verbalne i neverbalne komunikacije	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Da bi se ostvario ovaj definirani ishod koristiti funkcionalne nastavne oblike, metode i sredstva u skladu sa uzrasnim karakteristikama učenika i karakteristikama sadržaja. Na primjer: frontalnim oblikom rada, uz primjenu savremenih didaktičkih materijala, usmenim izlaganjem, predavanjem prožetim razgovorom prenijeti osnovna znanja o ulozi interakcije i komunikacije u odgoju. Razgovorom i raspravama u grupama se otklanjaju nejasnoće i dileme. U cilju razumijevanja lične odgovornosti u stvaranju odgovarajuće interakcije i komunikacije u odgoju organizovati diskusiju na tu temu. Analizom primjera likova iz književnih djela i prikazom isječaka iz filmova poticati diskusiju o općim karakteristikama međuljudskog odnosa i faktorima uspješnog međuljudskog odnosa.	
C.IV.2. Učenik objašnjava vrste i oblike komunikacije i teškoće komunikacije u školi.	• Ukazuje na razliku između različitih vrsta komunikacije. • Ukazuje na razliku između različitih oblika komunikacije. • Navodi osnovne teškoće komunikacije u školi i objašnjava njihove uzroke.
Poveznice sa ZJNPP	**POO-4.1.3 POO-4.2.2 DHP-5.1.3**
Ključni sadržaji	
Vrste i oblici razgovora u školi - vrste komunikacije: između dvije osobe, u maloj grupi, javno komuniciranje, komunikacija mas-medijima, oblici komuniciranja: katehetički razgovor, Sokratov razgovor, heuristički razgovor, slobodni razgovor. Teškoće komunikacije u školi - izraženo ili potisnuto nezadovoljstvo, neprihvatanje drugačijeg, nerazumjevanje drugih, odsustvo motiva za komuniciranjem, nedostatak znanja i vještina	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Da bi se ovladalo ovim ishodom potrebno je koristiti funkcionalne nastavne oblike, metode i sredstva u skladu sa uzrasnim karakteristikama učenika i karakteristikama sadržaja. Na primjer: frontalnim oblikom rada, uz primjenu savremenih didaktičkih materijala, usmenim izlaganjem, predavanjem prožetim razgovorom prenijeti osnovna znanja o različitim oblicima komunikacije, nivoima manifestacije znanja i osnovnim teškoćema komunikacije u školi. Razgovorom i raspravama u grupama otklanjaju se nejasnoće i dileme i ukazuje na uzroke teškoća komunikacije u školi. Koristiti različite video isječke (iz dokumentarnih i igranih filmova) i dijelove iz književnih djela kao poticaj za diskusije na teme uzroka sukoba među ljudima i najuspješnijih načina rješavanja treškoća komunikacije u školi.	

C.IV.3. Učenik raspravlja i izvodi zaključke o razvojnim potrebema mladih, krizama i načinima rješavanja problema.	• Ukazuje na uzroke unutrašnjih konflikta koji izazivaju krizna stanja i primjenjuje stečena znanja u svakodnevnom životu. • Analizira načine na koje ljudi vrednuju svijet oko sebe kao uzrok interpersonalnih konflikta i primjenjuje stečena znanja u svakodnevnom životu. • Objašnjava faze rada na rješavanju konflikata i primjenjuje stečena znanja u svakodnevnom životu. • Ovladavanjem i razumijevanjem sadržaja koji se bave potrebema mladih, krizama i načinima rješavanja problema razvija empatičnost, emocionalnu toplinu, iskrenost, pravednost, toleranciju i pokazivanje zainteresiranosti za rješavanje problema.
Poveznice sa ZJNPP	**POO-4.2.2 DHP-5.1.3 TIT-2.2.3**
Ključni sadržaji	
Razvojne i situacione potrebe u razvoju mladih - dužnosni i sposobnosni ciljevi, značajna vjerovanja obuhvaćena socijalnim ciljevima, poteškoće u razvoju mladih. Krizna stanja i načini rješavanja ličnih problema - interpersonalni konflikti, uzroci konflikta na relaciji učenik - nastavnik, konflikti na relaciji dijete - roditelj, rješavanje konflikta, vrednovanje rješavanja konflikta. Školska disciplina - uzroci učeničke nediscipline, oblici učeničke nedisciplime, najdjelotvorniji postupci u rješavanju nediscipline. Slika o sebi, i odgojni rad - interiorizacija odgojnih vrijednosti, kreativna ličnost. Odgojni socijalni rad i prevencija - primarna prevencija - prevencija pojave problema, sekundarna prevencija - ograničenje širenja ili razvijanja problema, tercijarna prevencija - rad na rješavanju problema.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Da bi se ostvario definirani ishod koristiti funkcionalne nastavne oblike, metode i sredstva u skladu s uzrasnim karakteristikama učenika i karakteristikama sadržaja. Razgovorom i raspravama, te individualnim i grupnim radovima učenika, ukazuje se na uzroke koji izazivaju krizna stanja. U grupama se osmišljavaju i izrađuju plakate, letke, info-grafike ili aktivnosti kojima se informiraju kolege u školi ili šira javnost o koracima u neprodubljivanju i rješavanju konflikta. Primjerima iz neposrednog, šireg ili globalnog okruženja se jasno ukazuje na posljedice neriješenih konflikta. Igranjem uloga prikazuju se različiti primjeri miroljubivih ishoda potencijalnog sukoba. Pozvati goste predavače koji će prikazati svoj rad u različitim područjima: psiholog, psihoterapeut, pedagog , socijalni radnik itd.	
C.IV.4. Učenik opisuje i objašnjava savjetodavni rad i rad pedagoške službe.	• Definiše savjetodavni rad i objašnjava suštinu svakog elementa definicije. • Navodi i obrazlaže principe i faze savjetodavnog rada. • Uočava osnovne razlike između različitih pristupa pedagoške terapije. • Objašnjava područja djelovanja pedagoško - psihološke službe.
Poveznice sa ZJNPP	**POO-4.2.2 TIT-2.2.3**
Ključni sadržaji	
Savjetovani odgojni rad - proces savjetodavnog rada, određivanje pedagoške terapije. Principi savjetovanog rada. Faze savjetodavnog rada. Individualni i grupni savjetodavni rad . Školska pedagoška služba - područja djelovanja, savjetodavni, terapijski, istraživački i valorizacijski rad padagoško - psihološke službe.	
Preporuke za ostvarenje ishoda	
Da bi se ostvario definirani ishod koristiti funkcionalne nastavne oblike, metode i sredstva u skladu s uzrasnim karakteristikama učenika i karakteristikama sadržaja. Za ovladavanje ovom oblašću potrebno je da se u malim grupama osmisle prezentacije na teme savjetodavnog rada, različitih pristupa u pedagoškoj terapiji i djelovanja pedagoško - psihološke službe. Organizirati diskusije o prezentacijama. U grupama se osmišljavaju i izrađuju plakate, letke, info-grafike ili aktivnosti kojima se kolege u školi informiraju o radu pedagoške službe. Učenici u maloj grupi proučavaju istraživanja ili stručne tekstove na temu rada pedagoške službe. Pozvati goste predavače koji će prikazati svoj rad u različitim područjima: pedagog, psiholog, socijalni radnik, psihoterapeut itd.	

E/ UČENJE I PODUČAVANJE

Učenjem i podučavanjem sadržaja iz nastavnog predmeta Pedagogija učenicima se daju osnovna znanja, razvijaju vještine, gradi vrijednosni sistem i formiraju stavovi o pedagoškim pojavama i procesima čiji je cilj samoostvarivanje pojedinca kao cjelovite ličnosti.

Uključenost učenika u proces učenja i podučavanja, nastavni proces, obezbjeđuje se nastavom organizovanom na način da učenik pronalazi sebe u njoj, da može pokazati kreativnost svog potencijala, da se osjeća radosnim i da se razvija prema svojim sposobnostima. Takva nastava se ostvaruje stvaralačkom primjenom nastavnih metoda, oblika rada i nastavnih sredstava. Poseban naglasak se stavlja na poticanje učenika da se misaono angažuju i primjeni odgovarajuće misaone spoznaje kroz samostalan istraživački rad, otvorenost prema novim iskustvima, kritičnost i kreativnost. Uskom povezanošću škole sa institucijama u kojima se izvodi praksa postiže se fluentnost u izražavanju, nekonformizam, sloboda iznošenja vlastitih stavova i pogleda, te razvijanje vještina, radnih navika i sposobnosti komuniciranja u odgojno - obrazovnim procesima.

Stvaralaštvo se potiče zahtjevima da se najznačajnije misli kritički i osmišljeno zapamte, uklope u prethodna znanja u cilju mobilisanja mišljenja i obezbjeđivanja dinamičnosti misaonih napora. Pitanja i odgovori dolaze i od nastavnika i od učenika i sredstvo su zajedničke mobilnosti svih subjekata nastave. Pitanja se formulišu na način da budu verbalni pokretači emocionalne, voljne, intelektualne i fizičke aktivnosti i usmjerivači aktivnost subjekata nastave, u težnji da se dođe do odgovora koji ispoljavaju originalnost pristupa i interpretacije i daju nove primjere i veze s drugim sadržajima. Sistematizacija odgovora predstavlja svođenje odgovora na ono što je najvažnije za dalji rad. U ovladavanju znanjima i vještinama, formiranju stavova i vrijednosnih sistema subjektima odgojno-obrazovnog procesa na raspolaganju su svi oblici usmenog izlaganja, nastavnog razgovora, rad na tekstu, sve vrste pisanih radova, sve varijante ilustracija i vrste demonstracija.

Prilikom učenja i podučavanja sadržaja pedagoških oblasti potrebno je držati se sljedećih didaktičkih principa i načela:

- princip povezivanja nastave sa životom - učenik shvata i osjeća da je nastava za njega od životnog značaja, nastava se izvodi tako da ide od života ka znanju ili od znanja ka životu,
- princip svjesnosti u nastavi - raditi na način da učenik shvati šta, zašto i kako valja raditi; nepoznato, logički povezati s poznatim; svako pravilo potkrijepiti primjerima, osvještavati sadržaje...
- princip očiglednosti u nastavi - ono što se uči saznaje se čulima i svaki oblik očiglednosti potrebno je propratiti objašnjenjima,
- princip aktivnosti u nastavi - raditi tako da učenici ne samo aktivno i svjesno prihvataju određena znanja, već i da neposredno djeluju,
- pricip sistematičnosti - iskoristiti programe rada kako bi se obezbijedila povezanost sadržaja nižeg i višeg razreda, ponavljati i usavršavati ranije usvojeno znanje kako bi se obezbijedila sistematičnost,

- načelo fleksibilnosti - nastavu je potrebno prilagoditi individualnim karakteristikama i prethodnim znanjima i iskustvima učenika,
- pricip trajnosti nastave - pažnju usmjeravati u pravcu da učenici temeljito usvoje bitne činjenice, zakone i procese, a ne manje važne sadržaje. Ne dozvoliti da se "nepravilno shvaćeno" zadržava kao trajno znanje učenika.
- princip emocionalnosti i interesa u nastavi - nastava ispunjena emocijama služi boljem shvatanju i uspješnijem primjenjivanju naučenog. U nastavi koristiti očigledne primjere iz života.
- princip konstrukcije - učenja nema bez samostalnog aktivnog mentalnog napora i svako novo učenje konstruiše se na temelju već postojećeg znanja,
- princip samoregulacije - učenici moraju postepeno preuzimati odgovornost za svoje učenje kako u formalnom, tako i u neformalnom obrazovanju. Jača učenička samoregulacija oslikava kvalitet i funkcionalnost nastavničke regulacije i mentorstva u nastvanom procesu.
- princip kontekstualizacije - učenje ovisi o kontekstu u kojem se odvija. Socijalne interakcije utiču na proces učenja, pa zato vanučioničko učenje nije isto što i učenje u učionici i obrazovnom kontestu,
- princip inkluzivnosti - svim učenicima se osigurava kvalitetno obrazovno iskustvo, neovisno o njihovom porijeklu, nacionalnoj, etničkoj, vjerskoj ili nekoj drugoj pripadnosti i statusu, sposobnosti i drugim različitostima.

Uspješna primjena didaktičkog principa samoregulacije, koji govori o tome da učenici moraju postepeno preuzimati odgovornost za svoje učenje, odnosno o činjenici da kako jača učenička samoregulacija tako slabi nastavnička regulacija, pomaže ostvarenje momenta spajanja odgoja sa samoodgojem. Samodgoj podrazumijeva da je učenik taj koji preuzima odgovornost za svoje učenje i što je od posebnog značaja odgovornost za istrajnost u aktivnom mentalnom naporu.

Nastavnik je stručnjak koji pomaže ostvarenje društvene uloge i osobnosti pojedinca, a svoj cilj ostvaruje osposobljavanjem učenika za samoučenje. Njegova dominantna osobina trebala bi biti empatičnost. Ona mu obezbjeđuje prihvatanje učenika onakvim kakav jeste, s ciljem da mu adekvatnim metodama i postupcima pomaže u razvoju, te da donosi sud o učeniku na osnovu pravilno definisanih motiva njegovog ponašanja. Empatičnost nastavnika olakšava rad na razvoju empatije kod učenika kao osnove dijaloga. Djelotvornim nastavnikom se smatra onaj koji stvara uređeno i privlačno okruženje za učenje, usredotočuje se na podučavanje i učenje i tako maksimalno povećava vrijeme učenja, podučava dobro organizirane nastavne jedinice s jasno naznačenom svrhom, postavlja pred učenike intelektualne izazove, prati napredak i daje brze korektivne povratne informacije, uspostavlja jasnu i pravednu disciplinu. Demokratski odnosi daju najbolje efekte na dinamiku i koheziju grupe, na smisao grupnih i individualnih ciljeva i aktivnosti, na načine na koje se rješava problem i na interpersonalne interakcije u grupi. Iz okvira ovog odnosa nastaje intergrativno nastavnikovo ponašanja i njegov indirektan uticaj koje karakteriše osvjetljavanje i respektovanje osjećanja učenika, stvaranje povoljnih mogućnosti za rast i razvoj svakog učenika, uspostavljanje određene ravnopravnosti i poticanje učenika da daju svoje mišljenje i iznose ideje. Tokom odgojno - obrazovnog procesa nastavnik ima uloge organizatora i voditelja, savjetnika,

saradnika, mentora itd. Kao organizator i voditelj osmišljenom artikulacijom nastavnog sata usklađuje didaktičke metode, nastavna sredstva i pomagala, nastavne oblike rada, didaktička načela i nastavne sadržaje s ciljevima i odgojno - obrazovnim ishodima nastave te koordinira ostvarenje zadanih ciljeva i odgojno - obrazovnih ishoda. U ulozi saradnika dogovora s učenicima šta, kako, kada i na koji način će raditi. Kao savjetnik razvija pedagoški pristup pomoći i podrške učeniku u učenju kroz ohrabrivanje, poticanje i optimistična očekivanja. Mentorstvo realizuje kao sagovornik koji učenika vodi kroz lični i profesionalni razvoj. Nastavnik teži da nastavni proces pretvori u problemsku nastavu pomoću koje se razvija samostalno razmišljanje kod učenika, zatim da stvara iskustvenu nastavu, kojom se iskustvo stiče putem vlastitog otkrića koje rezultira radoznalošću i potrebom za novim znanjem. On igra ključnu ulogu u kreiranju aktivne nastave koja omogućava učeniku da istražuje, otkriva putem vlastitog iskustva i razvija stvaralačko ponašanje.

U nastavi se koriste svi dostupni vizuelni, auditivni i audiovizuelni didaktički oblikovani izvori: udžbenici, priručnici, programirani tekstovi, elaborati, riječnici, leksikoni, enciklopedije, književna djela, slike, crteži, audio-zapisi, zvučni filmovi, televizijske emisije itd. Preporučuju se i alternativni izvori informacija kao što su referentne internetske baze podataka, zatim korištenje online platformi (Microsoft Office 365, eTwinning i sl.), korištenje interaktivnih online animacija, online provjere znanja, korištenje različitih e-learning modela.

U okviru ostvarenja međudisciplinarnog pristupa neophodno je koristiti i sadržaje iz psihologije, sociologije, filozofije, književnosti, biologije i drugih nauka s kojima je pedagogija u vezi.

Pedagogija se uči i podučava najčešće u učionici. Prostor učionice mora biti prilagođen zahtjevima organizacije i izvođenja savremene nastave, radu u grupama, projektnoj nastavi, vježbama i drugim oblicima nastave. Primjena informaciono-komunikacijskih tehnologija, osim poticanja na razvoj informatičke pismenosti, bogati nastavni sadržaj spajanjem medija, teksta, slike, animacije, audio i video snimki, a time povećava i motivaciju za učenje. Određeni sadržaji se mogu učiti i podučavati, provoditi i u raznim oblicima izvanučioničke nastave istraživanjem, osmišljavanjem i provedbom projekata u stvarnoj životnoj okolini, posjetama i saradnjom sa svim odgojno-obrazovnim i drugim kulturnim institucijama.

F/VREDNOVANJE U PREDMETNOM KURIKULUMU

"Učitelj ne uči samo onda kada poučava time kako poučava, nego isto tako i time kako ispituje i kako ocjenjuje" J. Marinković

Vrednovanje je jedna od didaktičkih etapa nastave čiji je cilj utvrditi uspjeh učenika, uvidjeti njegove mogućnosti i vrijednosti, istaći pozitivno i ukazati na slabosti. Analizom uspjeha, odnosno neuspjeha, sagledavaju se uzroci neuspjeha radi postizanja boljih rezultata. Učenici trebaju imati stalan uvid u vrijednost rezultata koje postižu što se ostvaruje razgovorom o urađenom i postupcima koji se koriste pri ostvarivanju željenog.

Elementi vrednovanja u nastavnom predmetu Pedagogija odgovaraju na pitanje šta se vrednuje u okviru odgojno - obrazovnih ishoda. Sa aspekta posjedovanja temeljnog činjeničnog znanja o ostvarenosti odgojno - obrazovnih ishoda u okviru definiranih pedagoških oblasti, podrazumijeva znanja vezana za predmet pedagogije i njen nastanak, predškolski i školski odgoj, odgoj odraslih, odgoj u slobodno vrijeme, istraživanje u odgoju, interakcija i komunikacija u odgoju, odgoj djece s posebnim obrazovnim potrebama i savjetodavni rad. Osim znanja elemente vrednovanja čine sposobnost rasuđivanja, odnosno donošenje zaključaka baziranih na teoretskim pretpostavkama i opaženoj stvarnosti iz svijeta pedagoških pojava i procesa i praktično djelovanje u odgojno - obrazovnom procesu koje proizilazi iz rasuđivanja o odgojno - obrazovnoj stvarnosti.

Prilikom ocjenjivanja se uzimaju u obzir sve informacije koje nastavnik prikupi o učeniku tokom odgojno-obrazovnoga procesa. Osim znanja i sposobnosti moraju biti uvaženi i drugi elementi učenikova uspjeha kao što su radne navike, učenikov interes, zalaganje, uslovi učenja i motivacija. Povratne informacije koje učenici dobiju tokom vrednovanja usmjerava učenike u poboljšavanje aktivnosti učenja i podučavanja, pružaju im mogućnost da tokom procesa učenja uvide kako mogu unaprijediti svoje učenje, a nastavnicima omogućuju da odrede sljedeće korake u podučavanju i poticanju učenja. Efekti vrednovanja učenicima obezbjeđuju znanja o ciljevima učenja i kriterijima vrednovanja što doprinosi razvoju samostalnog pristupa učenju. Procjena nivoa usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda daje procjenu postignutog nivoa postignuća u odnosu na definisane odgojno - obrazovne ishode i služi učenicima, nastavnicima i roditeljima za odlučivanje o daljem učenju i školovanju.

Utvrđivanjem učenikovog postignuća nastavnik samostalno odabire pristupe i metode vrednovanja. Prilikom vrednovanja naučenog koriste se različite metode: usmeni odgovori, pisane provjere znanja i vještina, problemski zadaci, analiza teksta, plakat, prezentacije, istraživački radovi, izvještaji, terenski ili projektni rad itd. Vrednovati se može i kvalitetno sudjelovanje u dijalogu, odgovori na postavljena pitanja tokom procesa podučavanja, pokazan dublji uvid u temu, zapažanja tokom individualnog i grupnog rada. Metode i tehnike vrednovanja usklađuju se s individualnim mogućnostima, interesima i učenikovim sklonostima. Razvoj učenikovog potencijala zahtijeva da se u fokus vrednovanja

stave učenikova postignuća u rješavanju problemskih zadataka i istraživački radovi gdje učenik raščlanjivanjem elemenata, utvrđivanjem uzroka i posljedica, izvođenjem zaključaka i kritičkim osvrtom radi na stvaranju novih ideja i ujedinjava suštinu nastavnih sadržaja. Prilikom vrednovanja voditi računa da se procijenjuje usvojenost temeljnog činjeničnog znanja, nivo konceptualnoga, proceduralnog i metakognitivnog razumijevanja, te primjena, analiza, vrednovanje i kreiranje naučenog.

Pismena provjera znanja obezbjeđuje da se za kratko vrijeme utvrdi znanje i pripremljenost učenika cijeloga razreda za nove nastavne sadržaje. Ona omogućava izražavanje učenikovih sposobnosti i samostalnosti u mišljenju i zaključivanju s obzirom da se originalno i samostalno mišljenje, novi način prilaženja gradivu i način interpretacije, najbolje pokazuju u pismenome radu. U pismenom radu učenik često može imati veću slobodu izražavanja mišljenja i znanja nego pri usmenom odgovoru, s obzirom da nastavnik, svjesno ili nesvjesno, može uticati na smjer misli tokom usmenog odgovaranja. Tokom dobro organiziranog pismenog rada učeniku je omogućeno da samostalno radi, da potpuno koncentriše pažnju na svoje znanje, te uočava i zapaža nedostatke vlastitoga rasuđivanja. Dobra strana pismene provjere znanja je i u tome što omogućuje dobre i kreativne odgovore onim učenicima koji se teško usmeno izražavaju. Takođe omogućava i individualizirani prilaz učeniku, temeljitiju i detaljniju analizu njegovog rada i na taj način i tačniju procjenu kvalitete i obima znanja, kao i utvrđivanje i analizu tipičnih pogrešaka i slabosti u rasuđivanju učenika. Pismena provjera znanja se može raditi na kraju svake nastavne teme ili cjeline nastavnoga sadržaja. Nastavnik ima obavezu obrazložiti valjanost određenih stavova učenika, kvalitet odgovora, osnovanost zaključka, afirmisati pozitivne primjere, ukazati na propuste i nedostatke kao i na načine njihovog otklanjanja. Analiza pisanog rada učenika može poslužiti kao osnova za usmenu provjeru čime se smanjuje osnovni nedostatak pismene provjere znanja koji se ogleda u odsustvu žive interakcije između nastavnika i učenika. Činjenica da se neki učenici teže izražavaju pisanim nego usmenim putem, obavezuje nastavnika da pismenu provjeru dopunjava usmenim ispitivanjem znanja.

Načini i metode vrednovanja trebaju biti primjereno raspoređene tokom odgojno-obrazovnoga procesa, relativno česta i raznolika po svojoj prirodi kako bi omogućila učenicima da u različitim prilikama pokažu napredak u učenju i razvoju. U cilju izbjegavanja kampanjskog učenja i brzog zaboravljanja preporučuje se kontinuirano praćenje napretka učenika, odnosno kontinuirano provjeravanje znanja koje se provodi u obliku kratkih testova. Poželjno je da na kraju svake nastavne cjeline svaki učenik informiše nastavnika o tome šta je zapamtio, šta je razumio, šta još mora i može naučiti sam, a za šta mu treba pomoć nastavnika. Postojanje jasno određenih pravila i kriterija vrednovanja učeniku omogućava da usmjeri učenje na ono što je važno znati i moći učiniti. Vrednovanje odgojno - obrazovnih ishoda u podučavanju pedagogije izražava se riječju i brojčanom ocjenom. Nastavnik treba znati argumentirano objasniti učeniku elemente od kojih se ocjena sastoji te zašto je dobio baš tu ocjenu i mora dati mogućnost učeniku da izrazi svoje zadovoljstvo ili nezadovoljstvo ocjenom.

G/PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

- Nastavu pedagogije mogu izvoditi nastavnici koji su završili odgovarajući četverogodišnji studij i stekli visoku stručnu spremu (VII stepen) i stručno zvanje:
  - profesor pedagogije i psihologije,
  - profesor pedagogije,
  - diplomirani pedagog i psiholog.
- Nastavu pedagogije mogu izvoditi i lica koja imaju završen najmanje II (drugi) ciklus Bolonjskog sistema studiranja u trajanju od jedne godine (60 ECTS bodova) ili dvije godine (120 ECTS bodova) – ukupno 300 ECTS bodova sa bodovima prvog ciklusa, koja su stekla akademsku titulu i zvanje magistra ili ekvivalenta za određenu oblast.